

Додаток
до рішення міської ради
від 31 березня 2023 року №1335

Програма
діяльності «Університету третього віку» в Чортківській міській
територіальній громаді

I. Паспорт програми

1.	Ініціатор розроблення програми	Управління освіти, молоді і спорту Чортківської міської ради
2.	Дата, номер і назва розпорядчого документа органу виконавчої влади про розроблення програми	Рішенням сесії Чортківської міської ради від 09.12.2022р. №1173
3.	Розробник програми	Управління освіти, молоді і спорту Чортківської міської ради
4.	Співрозробники програми	Чортківський комунальний заклад «Палац дітей та юнацтва» Чортківської міської ради Тернопільської області
5.	Відповідальний виконавець програми	Управління освіти, молоді і спорту Чортківської міської ради Чортківський комунальний заклад «Палац дітей та юнацтва» Чортківської міської ради Тернопільської області
6.	Учасники програми	Управління освіти, молоді і спорту Чортківської міської ради Чортківський комунальний заклад «Палац дітей та юнацтва» Чортківської міської ради Тернопільської області
7.	Термін реалізації програми	2023рік
8.	Перелік місцевих бюджетів, які беруть участь у виконанні програми (для комплексних програм)	Міський бюджет, інші джерела, не заборонені чинним законодавством
9.	Загальний обсяг фінансових ресурсів, необхідних для реалізації програми, всього, у тому числі:	400 тис. гривень
9.1.	Коштів міського бюджету	400 тис. гривень
9.2.	Кошти інших джерел	У межах фінансування, не заборонених чинним законодавством

II. Визначення проблеми, на розв'язання якої спрямована Програма

Проблема підготовки фахівців для освіти дорослих, зокрема й літніх людей, посідає важливе місце у міжнародному освітньому просторі.

Для роботи в освітньому середовищі з старшими дорослими потрібні фахівці, які мають відповідну про сесійно-психологічну підготовку, що ґрунтується на андрагогічних засадах.

Згідно з нормативно-правовими документами до організації навчання людей похилого віку можуть бути залучені фахівці місцевих органів влади (за їх згодою), місцевих управлінь праці та соціального захисту населення, охорони здоров'я, юстиції, Пенсійного фонду України, служби зайнятості, територіального центру. До здійснення навчання в умовах «Університетів третього віку» передбачено залучення викладачів вищих навчальних закладів різних рівнів акредитації, студентів, вчених із академічних інститутів та дослідницьких центрів, вчителів загальноосвітніх шкіл та старших школярів, представників громадських організацій. Пріоритетною є професійна діяльність викладачів, діяльність волонтерів, залучення до викладання людей похилого віку за принципом «рівний-рівному».

Зазвичай в Університеті працюють фахівці з різною професійною підготовкою, які мають відповідну фахову освіту.

Для повноцінної суб'єкт-суб'єктної взаємодії педагоги-андрагоги, геррагоги повинні мати широкий спектр знань, володіти різноманітними вміннями й навичками, мати високий рівень професійної компетентності, пов'язаних з функціонуванням літньої людини у різних сферах життя.

Основні види компетентностей: спеціальна (власне андрагогічна); соціально-психологічна; методична; комунікативна; рефлексивна, які візуалізуються через знання, уміння і навички.

Викладач повинен знати: сучасні теорії навчання дорослих; соціальної геронтології; методології навчання у літньому віці; особливостей роботи із літніми групами дорослих; методів викладання у дорослій аудиторії; ведення соціальної групи; психологічні, психічні процеси, хронічні захворювання у процесі дорослого життя; знання про зміни у людини і людину у зміненому середовищі.

Викладач повинен вміти: комунікувати й встановлювати партнерські стосунки зі слухачами, вміти прийняти їх знання; діагностувати проблеми, з якими стикаються літні люди у процесі навчання, виявляти їх освітні потреби; розвивати у них мотивацію до навчання і самореалізації,

Викладач повинен мати особисті навички: адаптивності, емпатії, гнучкості мислення, об'єктивності, особистої відповідальності; а також групового лідерства, модерації, анімації, наставницьких здібностей; приймати рішення в складних та непередбачуваних ситуаціях; критичного мислення.

Обов'язковою має бути здатність інтерпретувати наукові знання з освіти дорослих, вміння розробляти навчальні програми для дорослих, використовувати як традиційні, так й інноваційні форми і методи навчання; координувати процес самоосвіти літніх людей; надавати консультаційні послуги,

пов'язані із самоосвітою літніх дорослих, а також планувати і здійснювати дослідження в галузі освіти дорослих.

Викладач повинен мати терпіння, вміти слухати та аналізувати.

Вимоги до діяльності викладача:

Уміння створити позитивну, комфортну атмосферу навчання, засновану на взаємній повазі, довірі, емпатії та сприятливий психологічний клімат спільної роботи.

Знання психолого-фізіологічних особливостей людини літнього віку

Виявлення поваги, толерантності, врахування вікових фізіологічних та психічних змін слухачів;

Уміння з'ясувати потреби, інтереси слухачів задля створення програми та змісту навчання; врахування досвіду слухачів у процесі навчання;

Здатність за своїми діловими і моральними якостями, освітнім і професійним рівнем виконувати відповідні посадові обов'язки.

III. Мета Програми

Реалізація принципу навчання впродовж життя, формування позитивного соціального впливу на особистість у пост професійний період, виявлення потенційних ресурсів для розвитку та саморозвитку, соціалізації, інтеграції до суспільного життя для активної, продуктивної діяльності в інтересах особистості, суспільства, держави.

IV. Основні шляхи і способи розв'язання проблеми

У демографічній структурі сучасного населення світу суттєво зростає частка людей старшого покоління. Це призводить до увиразнення певної залежності соціального розвитку суспільства від відповідних показників демографічної групи літніх людей.

Як знакова прикмета нашого часу, процеси старіння населення характеризують початок нового етапу розвитку демографічних відносин і викликають серйозні демографічні, економічні, громадські, соціальнопсихологічні, медичні культурні освітні наслідки.

Групи проблем, пов'язаних з глобальним старінням сучасного суспільства.

Демографічні та макроекономічні проблеми, яким притаманні такі прояви: показники народжуваності; тривалість життя й верхні межі довголіття; розподіл матеріальних ресурсів між представниками різних поколінь.

Порушення сфери соціальних відносин через зміни у структурі сімейно-родинних відносин; системі підтримки членів різних генерацій; структурі потенційної зайнятості.

Зміни у регіональному та локальному ринках праці, зокрема зміни у ставленні суспільства до трудової діяльності, до професійної орієнтації та перекваліфікації працівників у літньому віці; трансформація ставлення літніх осіб до праці, ставлення до самих літніх людей, які продовжують працювати; ставлення до проблеми виходу на пенсію загалом, загострення соціального характеру проблеми безробіття, що спонукатиме розроблення нових підходів до його вирішення, зокрема підходів до працевлаштування літніх людей.

Наслідки для соціальних служб, спричинених зміною функціональних здібностей та стану здоров'я літніх людей; зміна форм і обсягів у догляді за

літніми людьми, інтенсивності, ефективності та результативності медичного обслуговування людей похилого віку; а також у сфері споживанні соціальних послуг, серед яких споживання освітніх послуг посідає важливе місце.

Соціальні проблеми людей літнього віку та їх соціальний статус, місце у сучасному суспільстві, у структурі різних соціальних систем, взаємодія з іншими віковими групами, зміни в структурі особистості – стають предметом спеціальних соціологічних досліджень. Означені питання перебувають у центрі уваги багатьох соціальних інститутів, дослідницьких програм, спрямованих на наукове обґрунтування та розроблення стратегій забезпечення самореалізації людини літнього віку в сучасному суспільстві. Провідне місце у цих стратегіях посідає освіта людей літнього віку.

Освіта літніх громадян є показником рівня розвитку культурного, морального, наукового, технічного потенціалу країни.

На сучасному етапі розвитку науки освіту людей третього віку (геронтоосвіту) розглядають як складову освіти впродовж життя, форму соціокультурної самореалізації особистості людей третього віку, соціальне явище. Її розвиток зумовлений глобалізаційними та інтеграційними процесами, демографічними чинниками, комплексом внутрішніх і зовнішніх політичних, соціально-економічних та освітніх потреб дорослої людини і суспільства.

Посилення ролі освіти і навчання літніх людей спонукає необхідність формування відповідної освітньої політики, спрямованої на підтримку навчання різних категорій, у тому числі, й літніх людей.

Метою освітньої політики навчання літніх людей стає створення умов для заохочення і навчання цієї категорії осіб, з урахуванням їх потреб, вікових психофізіологічних особливостей.

Освіта на кожному з етапів розвитку та становлення особистості має особливості, а специфіка та найбільш дієві методи визначаються віковим періодом, на якому перебуває людина.

Політику щодо літніх осіб в Україні, яка здебільшого спрямована на забезпечення необхідних потреб, доцільно поступово переорієнтовувати на розширення прав та можливостей літніх людей, як того вимагають принципи «активного старіння».

Університети третього віку – одна із інституцій реального втілення ідеї освіти літніх людей, покликаних на активізацію їх ролі в соціумі. В Україні освіта людей третього віку набуває нині дедалі більшої уваги, проте її інституалізації й розвитку заважає сукупність певних чинників, найбільш суттєвими з яких є:

- відсутність нормативно-правової бази, що унеможлиблює реалізацію на практиці відповідних заходів щодо освіти людей похилого віку;
- відсутність організаційно-кординаційної структури геронтоосвіти, які б сприяли координації освітніх проектів і програм навчання людей літнього віку;
- брак відповідної навчально-методичної літератури;
- відсутність системи підготовки менеджерів, андрагогів, геррагогів та інших фахівців для геронтоосвіти.

Саме цим пояснюється не розробленість механізмів соціальної участі людей третього віку в освітніх процесах, відсутність специфічних технологій, соціально-геронтологічних прийомів для освітньої роботи з цією категорією людей. Практично повна відсутність наукових досліджень з проблеми геронтоосвіти та її

впливу на людей похилого віку.

V. Завдання Програми

1. Протидія процесу старіння та сприяння у подоланні його негативних ознак.
2. Сприяння розумової, психічної і фізичної здатності та соціальної активності.
3. Залучення літніх осіб до участі у суспільному житті.
4. Задоволення інтелектуально-освітніх потреб літніх людей.
5. Сприяння у подоланні песимістичних настроїв, підвищення інтересу до життя.
6. Організація вільного часу та пропагування активного способу життя і відпочинку.
7. Розширення світогляду людей старшого віку задля урізноманітнення життя збереження активної життєвої позиції.

VI. Очікувані результати, ефективність Програми Організація навчального процесу літніх людей

Навчання людей похилого віку зазвичай розглядають як: засіб, що уможливорює задоволення різноманітних потреб, навчає, як допомагати собі в складних ситуаціях, надає можливість відчувати власну участь у певних суспільних процесах; підтримку самостійності – усвідомлення та інтеріоризація набутого досвіду; діяльність, що уможливорює контролювати й збагачувати власне життя; процес емансипації – набуття можливості самокерування й не підпадати під вплив інших.

Літні люди навчаються по-іншому.

По-перше, навчання має відповідати цілям, конкретним й специфічними потребам, мати безпосередню цінність для них;

По-друге, зміст і форми навчання повинні бути адекватними їхнім запитам.

Характеристики літнього учня як суб'єкта освітнього процесу

Особистісні риси	Особливості організації навчального процесу
Особистісна автономія і самостійність	Усвідомлення себе самостійною особистістю
Наявність життєвого, професійного і соціального досвіду	Прагнення трактувати цей досвід як потенційне джерело навчання
Готовність навчатися, обґрунтована життєвими умовами і виконуваними суспільними ролями	Використання навчальних досягнень у вирішенні життєвих проблем і досягненні конкретних цілей
Прагматичність навчальної орієнтації	Спрямованість на практичну реалізацію набутих знань, умінь, навичок і якостей; прагнення якнайшвидшого використання набутих компетенцій у вирішенні тогочасних життєвих

	проблем
--	---------

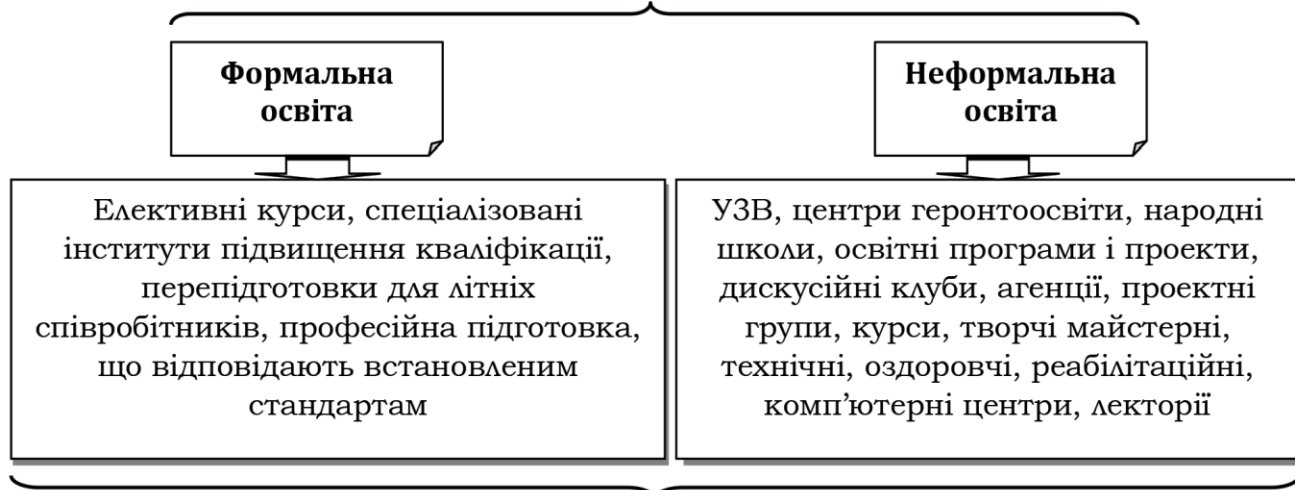
Навчальна діяльність літньої людини значною мірою детермінується часом, просторовими, а також побутовими, професійними, соціальними факторами, які або гальмують, або сприяють процесу навчання. Зазвичай літня людина є ініціатором власного навчання, відповідальним та активним учасником самого навчального процесу навчання.

Особливостей літніх людей, що впливають на процес навчання

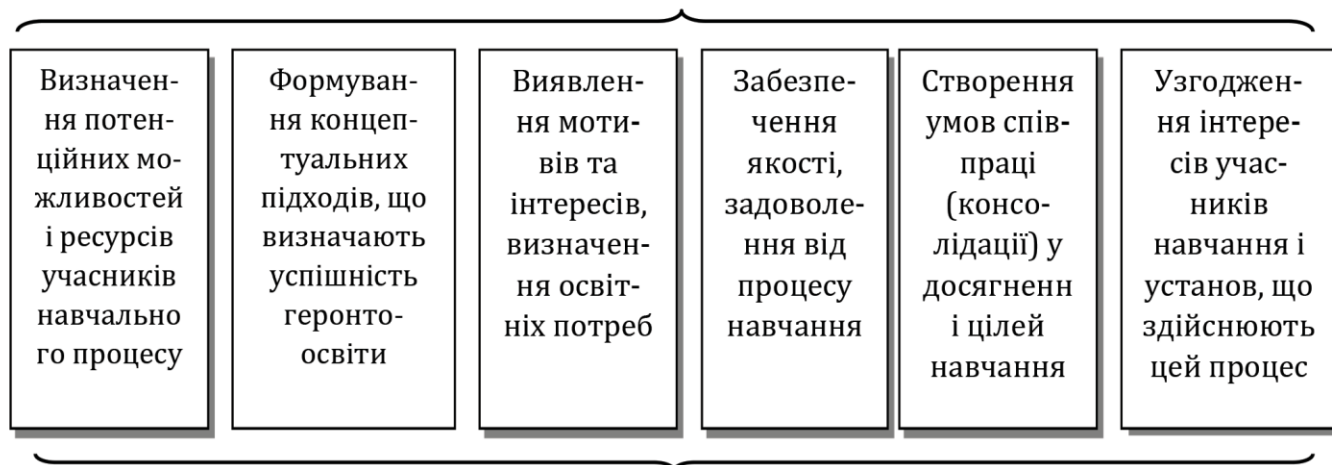
Особистісні особливості, що позитивно впливають на успішність навчання	Психолого-фізіологічні особливості, що можуть негативно впливати на навчання
Людина за своєю природою має суттєвий потенціал до навчання	Як правило, знижена активність, сповільнюються психічні процеси, погіршується самопочуття
Цілісне включення у процес навчання, що спонукає зміни в самоорганізації й самоусвідомленні	Змінюється ставлення до явищі подій, трансформується спрямованість інтересів
Актуалізація предмета навчання. Сприятливе середовище навчання, особистості людини (його «Я» нічого не загрожує)	Може відбуватися звуження кола інтересів, невдоволення оточуючими, має місце ідеалізація минулого, тенденція до спогадів.
Переважна складова навчання досягається дією, за умови збереження відкритості досвіду	Часто знижується самооцінка, зростає невдоволення собою, невпевненість у собі.
Самокритика і самооцінка сприяють творчості, підвищенню незалежності й упевненості у собі. Емоційна вразливість, що вимагає більш чуйного, уважного ставлення у процесі навчання.	Поступове ослаблення окремих функцій організму (зір, слух, пам'ять і мислення); уповільнюються реакції при більшій і швидшій стомлюваності, погіршується здатність до сприйняття, звуження обсягу та зменшення тривалості зосередження уваги, труднощі розподілу і переключення уваги, підвищена чутливість до сторонніх перешкод.

Ефективність навчального процесу літніх людей залежить від багатьох чинників: стану здоров'я, рівня мотивації, бажання навчатися, використовуваних форм і методів навчання, а відтак вимагає різних підходів у реалізації цілей навчання, які впливають на сприйняття пізнавальної інформації й визначають специфіку навчального процесу.

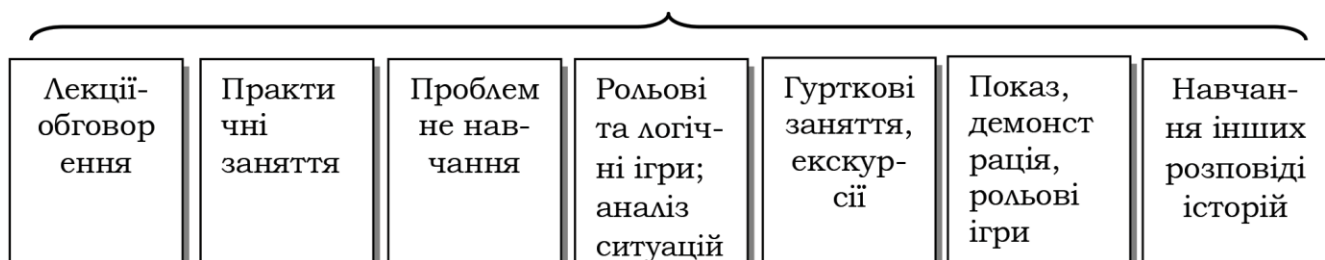
НАВЧАННЯ ЛЮДЕЙ ТРЕТЬОГО ВІКУ

Психологічні особливості навчання людей третього віку

Продуктивні форми і методи навчання людей третього віку

VII. Обсяги та джерела фінансування Програми

Фінансування Програми здійснюється за рахунок коштів міського бюджету, коштів інших джерел, не заборонених чинним законодавством.

Конкретні обсяги фінансування Програми встановлюються відповідним бюджетом.

Ресурсне забезпечення Програми

		тис. гривень
Орієнтовний обсяг коштів, які пропонується залучити на виконання Програми	Усього витрат на виконання Програми	2023
Обсяг ресурсів, усього, у тому числі:	400,0: 365,0-заробітна плата 35,0-придбання матеріалів	400,0: 365,0-заробітна плата 35,0-придбання матеріалів
Міський бюджет	400,0	400,0

Виконання Програми здійснюється у межах реальних фінансових можливостей міського бюджету на відповідний рік.

VIII. Управління Програмою

Безпосередня організація реалізації Програми і контроль за виконанням положень Програми покладається на відділ молоді та спорту управління освіти, молоді та спорту Чортківської міської ради.

В разі необхідності зміни та доповнення до Програми вносяться за поданням відділу молоді та спорту управління освіти, молоді та спорту Чортківської міської ради.

Секретар міської ради

Ярослав ДЗИНДРА